

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/dodatki-historyczne-do/168142,Oblawa-augustowska-Dodatek-prasowy-do-pobrania-PDF.html>
27.02.2026, 03:25

Oblawa augustowska. Dodatek prasowy do pobrania [PDF]

Bezpłatny dodatek z 8 lipca 2022 r. do „Kuriera Porannego” i „Gazety Współczesnej”,
przygotowany we współpracy z Oddziałem Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku.

21.07.2022

W dodatku:

- dr hab. Krzysztof Sychowicz, „Zwalczanie podziemia niepodległościowego jako główny punkt komunistycznej polityki na polskich ziemiach”
- Diana Maksimiuk, „»Memoriał« pamięta”
- Jarosław Wasilewski, „Polscy pomocnicy”
- Paweł Niziołek, „Zespół do zadań specjalnych”
- Paweł Niziołek, „Martwi i żywi zakładnicy reżimu”

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

OBŁAWA AUGUSTOWSKA

BEZPŁATNY DODATEK PRZYGOTOWANY WE WSPÓŁPRACY Z ODDZIAŁEM INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ W BIAŁYMSTOKU | 8/07/2022

ZWALCZANIE PODZIEMIA NIEPODLEGŁOŚCIOWEGO JAKO GŁÓWNY PUNKT KOMUNISTYCZNEJ POLITYKI NA POLSKICH ZIEMIACH

DR HAB. KRZYSZTOF SYCHOWICZ

NACZELNIK ODDZIAŁOWEGO
BIURA BADAŃ HISTORYCZNYCH
IPN W BIAŁYMSTOKU

W nocy z 2 na 3 stycznia 1944 r. w okolicach Rokitna na Wołyniu Armia Czerwona wkroczyła na terytorium II Rzeczypospolitej. Zajmując te tereny, Sowieci prowadzili jednocześnie działania typowe dla zbrojnego podboju innego państwa. Wkrótce stało się jasne,

że jedną okupację zastąpiła druga. W związku z szybkimi postępami Armii Czerwonej i wejściu jej na ziemie II Rzeczypospolitej niepowodzeniem zakończył się zapoczątkowany wiosną plan „Burza”. Niestety, wszędzie tam, gdzie koncentrowały się jednostki Armii Krajowej, po początkowej współpracy Polacy byli rozbrajani przez żołnierzy sowieckich i wcielani do armii Berlinga lub internowani i wywożeni w głąb ZSRR. Od lipca 1944 r., po przekroczeniu tzw. linii Curzona, komuniści w ramach pro-

wadzenia polityki faktów dokonanych rozpoczęli tworzenie zależnego od Sowieców marionetkowego rządu.

Momentem przełomowym dla podziemia okazał się rozkaz z 19 stycznia 1945 r. o rozwiązaniu AK, któremu nie podporządkował się komendant

białostockiego Okręgu AK ppłk Władysław Liniarski „Mścislaw”. W wyniku tego dokonał on przekształcenia podległych mu struktur w Armię Krajową Obywatelską (AKO) i kontynuowaniu walki o niepodległość. Jednocześnie komuniści polscy i Stalin tworzyli nową rzeczywistość, która miała im zagwarantować całkowite przejęcie władzy na ziemiach polskich. Kolejnym krokiem do tego było rozpoczęcie tworzenia sieci Urzędów Bezpieczeństwa Publicznego, które przystąpiły przy wsparciu NKWD do zwalczania podziemia niepodległościowego. Pomimo tego nie pozostawało ono bezczynne, atakując posterunki MO, grupy żołnierzy sowieckich, karząc śmiercią lub chłostą współpracowników władz komunistycznych. Jedną z najsławniejszych akcji było opanowanie Grajewu z 8/9 maja

1945 r., rozbiście tamtejszego PUB i uwolnienie 64 więźniów. W przekazanych ustnie informacjach siły podziemia w woj. białostockim, w tym w regionie augustowskim i suwalskim urastały do olbrzymich węgrych rozmiarów. W okresie tym miały też miejsce aresztowania żołnierzy podziemia, którzy podczas brutalnych przesłuchań ujawniali pozostające w konspiracji osoby. W przypadku tzw. Obławy Augustowskiej pod uwagę należy brać także pojawiające się pogłoski o planach połączenia obławy kalininogradzkiej bezpośrednio z BSR, co wiązało się z likwidacją funkcjonującego na tym obszarze podziemia. Nie bez znaczenia pozostaje fakt, że strefa ta do jesieni 1945 r. była kontrolowana praktycznie przez wojska sowieckie, mające w związku z tym nieograniczoną możliwość działania.

„MEMORIAŁ” PAMIĘTA

W bieżącym roku zostało oficjalnie zlikwidowane przez władze rosyjskie Stowarzyszenie „Memoriał” – instytucja, która odegrała niebagatelną rolę w poszukiwaniu prawdy o Obławie Augustowskiej.

DIANA MAKSYMUK
Historik Oddziałowego Biura
Badań Historycznych IPN
w Białymstoku

Rosyjskie Międzynarodowe Stowarzyszenie Historyczno-Oświatowe, Dobroczynne i Obrony Praw Człowieka „Memoriał” przez ponad 30 lat działało na rzecz ustalania faktów i upowszechniania wiedzy o sowieckich represjach oraz ochrony praw człowieka w krajach byłego ZSRR.

O prawdzie i pamięci

Organizacja powstała w styczniu 1989 r. a ważną rolę w jej powołaniu odegrali rosyjscy opozycjoniści, w tym laureat Pokojowej Nagrody Nobla z 1975 r. Andriej Sacharow (pierwszy przewodniczący „Memoriału”). Od początku swej działalności, zwłaszcza po upadku ZSRR, kiedy stała się w pełni niezależną od władz organizacją pozarządową, podejmowała przedsięwzięcia mające na celu realizację zadań,

które zawierały się w jej motcie: „Prawda o przeszłości to troska o teraźniejszość i przyszłość”. Stowarzyszenie „Memoriał” powołało do życia własne archiwum i bibliotekę, organizowało wystawy i konferencje, prowadziło działalność wydawniczą i upamiętniającą, podejmowało współpracę międzynarodową z innymi instytucjami realizującymi podobne zadania, w tym z polskimi, m.in. z Ośrodkiem KARTA i Instytutem Pamięci Narodowej. Dzięki „Memoriałowi” powstał w obecnym kształcie Indeks Represjonowanych – baza danych Polaków represjonowanych w ZSRR w czasie II wojny światowej i po jej zakończeniu. Znajdźmy w nim m.in. dane ofiar zbrodni katyńskiej, osób deportowanych w głąb sowieckiego państwa w latach 1940-1941 czy internowanych w 1944 r. i 1945 r. Studiami nad polskimi ofiarami sowieckiego terroru zajęła się Komisja Polska Stowarzyszenia „Memoriał”, której koordynatorem został Aleksandr Gurjanow. Nie do przecenienia jest jej wkład przede wszystkim w odkrywanie prawdy o zbrodni na polskich oficerach z wiosny 1940 r. Aktywność Stowarzyszenia zo-

Dr Nikita Pietrow i dr Marcin Markiewicz 5 grudnia 2016 r., podczas otwarcia wystawy białostockiego oddziału IPN pt.: „Nowe zniwolenie. Obława Augustowska. Lipiec 1945” w Niemczech

stała zauważona i doceniona w Polsce – w 2012 r. otrzymała ono nagrodę Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP „Pro Dignitate Humana”, a także tytuł Kustosza Pamięci Narodowej nadawany przez IPN.

Odkrycia Nikity Pietrowa

Ze względu na cele, jakie przyświecają działalności „Memoriału”, nie mógł i nie pozostał on obojętny wobec tragedii Obławy Augustowskiej. W odkrywanie prawdy o tej sowieckiej zbrodni na mieszkańcach północno-wschodnich ziem Polski po za-

kończeniu II wojny światowej Stowarzyszenie od lat się angażowało. Niewątpliwie ogromny wkład w ustalenie przebiegu lipcowej operacji z 1945 r. przeprowadzonej przez Sowieców w Puszczy Augustowskiej, losu jej ofiar i potencjalnego miejsca zbrodni ma wiceprzewodniczący „Memoriału” Nikita Pietrow. Pracując w latach dziewięćdziesiątych w powołanej przez prezydenta Borysa Jelcyna komisji prowadzącej badania nad terrorem komunistycznym natknął się w archiwum sowieckiej bezpieki

na materiały dotyczące Obławy, nie zdając sobie jeszcze wówczas sprawy, że wiązały się one z tą operacją. Był to m.in. – obecnie dobrze już znany – szyfrogram szefa kontrwywiadu wojskowego „Smiersz” gen. Wiktor Abaumowa do Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych ZSRR Ławrientija Beria z 21 lipca 1945 r. Zwracał się w nim o akceptację „zlikwidowania” 592 osób aresztowanych w trakcie przezeszyszenia ław Augustowskich od 12 do 19 lipca 1945 r. Ten przełomowy dokument opublikowany został dopiero w 2011 r. w książce Pietrowa wydanej w języku rosyjskim „Według scenariusza Stalina: Rola organów NKWD-MGB ZSRR w Sowietyzacji centralnej i wschodniej Europy w latach 1945-1953” po tym, jak otrzymał informacje od Gurjanowa o polskich badaniach dotyczących obławy.

Ponadto 3 lata później Pietrow, podczas konferencji naukowej w Warszawie, wskazał okolicę Kalet (terytorium Białorusi) jako prawdopodobne miejsce zagłady ofiar sowieckiej operacji, przedstawiając na tę hipotezę szereg

poszlak. Dokumenty odkryte przez Pietrowa w moskiewskich archiwach i jego działalność naukowa istotnie wpłynęły na dalszy bieg śledztwa prowadzonego w sprawie obławy przez Oddziałową Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Białymstoku i poszerzyły dotychczasową wiedzę na temat tej stalinowskiej zbrodni.

Należy też wspomnieć, że z inicjatywy Stowarzyszenia „Memoriał” na wakacje moskiewskiego sądu w 2012 r. trafiła sprawa rehabilitacji części zatrzymanych podczas Obławy Augustowskiej obywateli polskich, która finalnie zakończyła się decyzją odmoową. Wówczas to rosyjska Główna Prokuratura Wojskowa, uprawiając zonglerkę terminologiczną, wycofała się nawet z przekazanych w latach dziewięćdziesiątych Polsce informacji, a mianowicie potwierdzenia faktu aresztowania przez organy kontrwywiadu „Smiersz” 592 polskich obywateli. Dziś w obliczu dramatycznej sytuacji na wschodzie oraz likwidacji „Memoriału” nikt nie nadzieja na poznanie dalszych szczegółów tej zbrodni na Polakach.

Pliki do pobrania

„Obława augustowska” – dodatek historyczny do „Kuriera Porannego” i „Gazety Współczesnej”, 8 lipca 2022 (pdf, 9.04 MB)